

ЖАНЫБАРЛАРДЫ ПАТОЛОГОАНАТОМИЯЛЫК СОЮУ

КИРИШҮҮ

Бул жаныбарлардын жугуштуу, инвазиондук жана жугуштуу эмес ыяндары жөнүндөгү керектүү ыкма. Өтө коркунучтуу антропозооноздук өлгөн малды союуга болбой тургандыгын эскертиңиздер (мисалы: күйдүргү, маңка, кара сан ж.б.у.с.). Патологоанатомиялык союу органдарды изилдөө жана ыяндарды аныктоодо эле эмес, дарылоо-профилактикалык чаралардын эффективдүүлүгүн жана соттук-ветеринардык экспертизанын жүрүшүнүн тууралыгын да иш жүзүнө ашырат. Союу негизинен мал өлгөндөн кийин тез арада жана толугу менен жүргүзүлөт, себеби күн жылуу мезгилдерде өлгөн мал бир күн ичинде эле көп өзгөрүүлөргө дуушар болот да, так диагноз коюу кыйын болуп калат.

МОДУЛДУН МАКСАТЫ:

- Тренингдин катышуучуларын өлгөн жана аргасыздан өлтүрүлгөн жаныбарларды ветеринардык мыйзамдын чегинде союнун жолдору менен тааныштыруу;
- Тренингдин катышуучуларына союу протоколун туура түзүүнү жана патологоанатомиялык диагнозду катасыз жыйынтыктап корутундулоону үйрөтүү.

МОДУЛДУН ТАПШЫРМАЛАРЫ:

Курстун катышуучулары модулдун акырында төмөндөгүлөрдү аткарышат:

- Өлгөн жана аргасыздан өлтүрүлгөн жаныбарлардын секциясын ветеринардык мыйзамга ылайык жасоо;
- Өлгөн жана аргасыздан өлтүрүлгөн жаныбарлардын органдарындагы жана ткандарындагы өзгөрүүлөргө объективдүү баа беришет;
- Өлгөн жана аргасыздан өлтүрүлгөн жаныбарлардын органдарындагы жана ткандарындагы патологоанатомиялык өзгөрүүлөрдү даана так баалашат;
- Патологоанатомиялык диагнозду туура коюу;
- Жыйынтыктап жана корутундулашат;
- Өлүктөрдү ветеринардык мыйзамдын чегинде өз эрежеси менен утильдей алышат.

1 САБАК: ПАТОЛОГОАНАТОМИЯЛЫК СОЮУНУН ЖАЛПЫ БӨЛҮМҮ

Жаныбарды сойгон мезгилде кимдер катышты жана ошол ыянда кандай патоморфологиялык өзгөрүүлөр кездешти?

Жаныбарларды патологоанатомиялык жактан союу - эмне үчүн керек?

ТУУНДУ (ӨЗӨК) ТЕРМИН

Өлгөн же аргасыздан өлтүрүлгөн малдын тирүү кезиндеги коюлган диагноздун тууралыгын тактоо максатында ар тараптуу изилдөө менен анын өлүмүнө себеп болгон органдарындагы морфологиялык өзгөрүүлөрдү аныктап ошонун негизинде тирүү малды дарылоо жана алдын алуу ыкмасын иштеп чыгуу (грек. аутопсия, auton-өзүм, orpsis-карап көрүү; лат. sectire—сейрек, соем) патологоанатомиялык союу деп аталат

МАЛДАРДЫ ПАТОЛОГОАНАТОМИЯЛЫК ЖАКТАН СОЮУНУН МААНИСИ

- Бул жаныбарлардын жугуштуу, инвазиондук жана жугуштуу эмес ыландары жөнүндөгү эн керектүү ыкма.
- Өзгөчө коркунучтуу антропозооноздук өлгөн малды союуга болбой тургандыгын эскертиңиздер (мисалы: күйдүргү, маңка, кара сан ж.б.у.с.).
- Патологоанатомиялык союу органдарды изилдөө жана ыландарды аныктоодо эле эмес, дарылоо жана алдын алуу чараларынын эффективдүүлүгүн, соттук ветеринардык экспертизанын жүрүшүнүн тууралыгын да иш жүзүнө ашырат.
- Союу негизинен мал өлгөндөн кийин тез аранын ичинде жүргүзүлөт, себеби күн жылуу мезгилдерде өлгөн мал бир күн ичинде эле көп өзгөрүүлөргө дуушар болот да, так диагноз коюу кыйын болуп калат.
- Жай мезгилинде 3 саатка чейин, кыш мезгилинде 12 саатка чейин.

1.Сүрөт. Өлгөн эчкинин патологоанатомиялык союулуусу

- **Союунун максаты бул – оорууларга так аныктама коюу, ошондой эле ыландардын ликвидацияларында жана алдын алууда абдан чоң мааниге ээ. Аныктоолорду жана илимий изилдөөлөрдү жүргүзүү менен эксперимент коюу.**

Патологоанатомиялык союунун тапшырмалары төмөнкүлөр:

- Анамнестикалык маалыматтарды топтоо;
- Союу үчүн атайын жай тандоо, шарттары жана союу убактысы;
- Жабдууларды, инструменттерди жана атайын кийилүүчү кийимдерди колдонуу;
- Малды союунун жалпы ыкмасы;
- Өздүк гигиенаны сактоо, инструменттер менен союу жүргөн жайды дезинфекциялоо;
- Микроскоптук жана бактериологиялык изилдөөлөрдү өздөштүрүү;
- Малды союунун ыкмаларын өздөштүрүү;
- Союунун негизги тартиптери.

СОЮУ УБАКТЫСЫ ЖАНА ЖАЙ ТАНДОО

Малдардын өлүктөрүн патологоанатомиялык жактан союу ЖОЖдун ветеринардык институттардын жана факультеттердин, атайын лабораториялардын, эт-сөөктүү ун чыгарылуучу заводдордун, утиль заводдордун атайын жабдыктар менен жабдылган жайларында (секциялык залдарда же прозекторияларда) жүргүзүлөт.

Эгерде атайын союулуучу жай жок болсо, союуну биотермиялык ородо же утиль орноштурулган аймактардын айланасында жүргүзүү керек. Талааларда өлгөн малды союу коркунучсуз шартта иштөөгө алып келет.

Атайын союу жайын тандоону жана аларды жайгаштырууну ветеринардык санитардык көзөмөлдөн жана жергиликтүү бийлик органдарынан турган комиссия чечет.

Өлгөн малдын өлүктөрүн жайыттарда, короолордо ж.б.у.с. жаныбарлар жайгаштырылган жерлерде союуга болбойт!!!

Союу күндүзгү же люминесценттик жарыктардын гана жүргүзүлөт, ал эми жасалма жарыктарда бардык органдардын толук түстүк гаммаларын аныктоо татаал болуп калат.

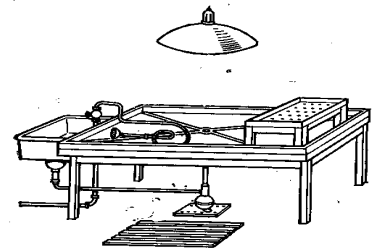
Малдын кырылуусунда патологоанатомиялык союуну (секция же аутопсия) секциялык техниканын эрежелерин толук колдонуу менен жүргүзүшөт.

Атайын даярдалган жай же секциялык зал - сөзсүз түрдө жөнөкөй, жарык жана полдору тегиз, жылчыксыз, жакшы канализациясы менен болушу керек.

Чоң жана майда жаныбарлар үчүн секциялык залда сөзсүз түрдө негизги жабдык – секциялык столдун болушу абзел.

Чоң жаныбарлар үчүн секциялык столдун узундугу 2,6 метр, туурасы 1 метр, ал эми бийиктиги 60 см болуп суунун агымы барган канализация менен болушу керек.

Майда жаныбарлар үчүн секциялык столдун бийиктиги 90 см, узундугу 1,5 метр, ал эми туурасы 80 см болуп суунун агымы барган канализация менен болушу керек.

2 Сүрөт. Майда жаныбарлар үчүн союу столу

Ошондой эле инструменттер үчүн стол протокол даярдоо үчүн жардамчыга столчо, атайын кийилүүчү кийимдерди сактап коюучу шкафтар (халаттар, фартуктар, өтүктөр, колго киймелер, чепчиктер, кол каптар), реактивдер жана катыруучу суюктуктар (спирт, формалин, 3%-түү калийдин марганцовка кычкылы, 5%-түү фурацилин), дары сактагыч жайгаштырылат.

- Ветеринардык врачтардын атайын өздөрүнүн кабыл алуучу бөлмөлөрү болот, бөлмө союу залында жайгашпайт (сарай, загон, навес же мал көмүлүүчү жай).
- Кээ бир учурда союу толугу менен жүрбөйт, мисалы: күйдүргү, кара сан, кутурма ж.б.у.с. ыландарда, бирок кандай гана учур болбосун бул ыландардан башкасында союу толук өткөрүүнү иш жүзүнө ашыруу керек.

СОЮУҮҮЧҮН ИНСТРУМЕНТТЕР

- Патологоанатомиялык союуну аягына чейин жүргүзүү үчүн атайын анатомиялык шаймандар сөзсүз түрдө толугу менен болушу керек.
- Инструменттерди жана идиштерди колдонууда бардык инфекцияларды козгоочулардын таралуусун алдын алууну эскертүүчү ветеринардык санитардык эрежелерди сактоо керек.

- Союу жүрүп жаткан мезгилде инструменттер атайын столчодо турушу керек.
- Союу аяктаганда, инструменттерди жууп тазалап, кургатып өзүнүн атайын шкафында сактоо керек.

Сиздер кандай патологоанатомиялык инструменттерди билесиздер???

3 сүрөт. Союу үчүн инструменттер.

Союу үчүн эң керектүү инструменттер:

секциялык бычактар, тери сыйрып алууга, кол-буттарды бөлүп алууга, булчуңдарды кесүүгө жана паренхиматоздук органдарды бөлүп алууга негизделген секциялык бычактар; курсак көндөйү сымал скальпелдер, кемирчектер үчүн бычак, мээ кесүүчү бычак, устара, ичеги кайчылары, кабыргалар үчүн кайчылар, кыпчуурлар, топчу сымал зонддор, кобулча сымал зонд, көзөөч, сөөктөр үчүн кыпчуурлар, балка, кашыкчалар, сызгычтар, цилиндр сымал идиштер, таразалар, илмекчелер, лупа шприцтери, көз айнектер, кайрак, губкалар, марли, кебез, чаралар, чакалар, катыруу үчүн банкалар жана бактериологиялык жана гистологиялык изилдөөлөр үчүн эң керектүүлөр.

МАЛДЫ СОЮУДАГЫ ЖЕКЕЧЕ ЖАНА КООМДУК КООПСУЗДУКТУН ЭРЕЖЕЛЕРИ

Малды союуда эмне үчүн өздүк коопсуздук керек?

Малды союудагы коомдук коопсуздуктун жана экологиянын маанисин түшүндүрүңүздөр?

- Ферма жана айлана чөйрөнүн булгануусуна (жайыттар, көлмөлөр ж.б.у.с.) инфекцияларды козгоочулардын таралышына эскертүү берүү менен бирге атайын жана жалпы сактык чаралары да колдонулат.
- Союуга мүмкүн болбогон ылаңдуу малдар тизмеден алынып салынат.
- Союучу атайын кийимдерди кийип иштейт.
- Союу таза, тыкан жана этияттык менен жүрүү керек.

- Союу аяктаганда инструменттер, столдор жана союу жүргүзүлгөн жай дезинфекцияланат.

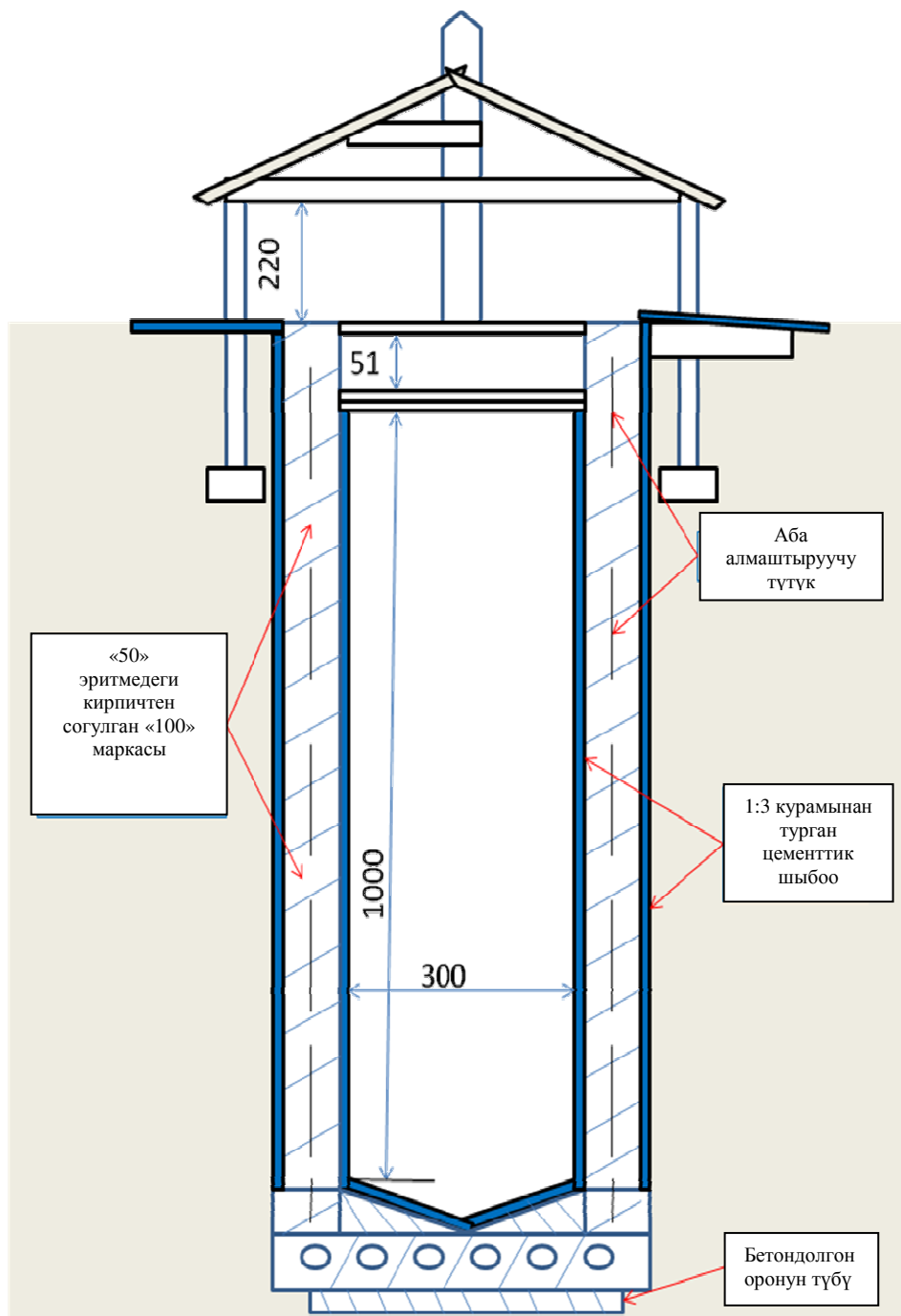
МАЛДЫН ӨЛҮКТӨРҮН УТИЛДӨӨ.

Малдын өлүктөрүн утилдөө жөнүндөгү сиздин түшүнүгүңүз?

Сиздер утилдөөнүн кандай ыкмаларын билесиздер жана өз практикаңызда кайсыл ыкмаларды колдоносуздар?

- Азыркы убакта жугуштуу ыландарды таратпай, айлана - чөйрөнү булгабас үчүн жана коопсуздукту сакташ үчүн өлүктү жок кылуунун 4 ыкмасы колдонулат: а) ветеринардык-санитардык утилизаводдордо кайра иштетүү; б) өрттөө; в) биотермикалык чункурга залалсыздандыруу; г) мал көмүлүүчү жайларга көмүү;
- Ветеринардык санитардык утилизаводдордо кайра иштетүү ишеничтүү коркунучсуз. Медицина менен ветеринариянын коопсуздугу үчүн малдын өлүгүн кайра иштетүүдө андан эт-сөөк унун, техникалык май, клей ж.б. продукцияларды алат.
- Талаа шартында өлүктү чуңкурдун ичине күйүүчү май чачып өрттөйт.
- Өлүктөрдү биотермикалык орго же Беккари оросуна салып жок кылынат, жана жогорку температурада 65-70° С термофилдик бактериялардын жашоо тиричилигинин негизинде пайда болгондор да залалсыздандырылат.
- Мал көмүлүүчү жайга - өлүктөрдү көмүү жолу жөнөкөй, бирок жок кылуу ыкмасы коркунучсуз, б.а. көпчүлүк ыландардын козгогучтары топуракта көп убакытка чейин жашоо тиричиликтери сакталат.
- Баардык учурда ветеринардык-санитардык көзөмөлдүн негизинде гана, өлүктөрдү жок кылуу керек.

МАЛДЫН ӨЛҮКТӨРҮН ЗАЛАЛСЫЗДАНДЫРУУ
ҮЧҮН БИОТЕРМИЯЛЫК ОРО

4. Сүрөт. Жаныбарлардын өлүктөрүн утилдөө үчүн биотермиялык оро же Беккари оросунун схемалык сүрөттөмөсү.

Өзүңүздөрдүн билимиңиздерди текшерүү үчүн бир аз убакыт бөлүңүздөр:

Жаныбарларды патологоанатомиялык жактан союу эмне үчүн керек?

Патологоанатомиялык союунун негизги максаттары жана тапшырмалары?

Патологоанатомиялык союу жүргүзүлгөн мезгилдеги жана ошол жайдагы сиздин түшүнүгүңүз? Малдардын кандай ыяндарында атайын союу жүргүзүлбөйт?

Сиздер кандай патологоанатомиялык инструменттерди билесиздер? _____

Малды союудагы коомдук коопсуздуктун жана экологиянын маанисин түшүндүрүп бергиле _____

Утилизациянын кандай ыкмалары менен таанышсыздар?

2 САБАК: ПАТОЛОГОАНАТОМИЯЛЫК СОЮУНУН АТАЙЫН БӨЛҮМҮ

СОЮУНУН ЫКМАЛАРЫ

Сиздер патологоанатомиялык союунун кандай ыкмаларын билесиздер?

- Жаныбарларды союунун үч ыкмасы иштелип чыккан.

Органдарды өз алдынча бөлүп алуу ыкмасы – органдарды өзүнчө бөлүп алып анатомиялык физиологиялык байланышын эске алуу менен патологиялык өзгөрүүсүн өз алдынча изилдейт.

Эвесцирация ыкмасы – органдарды (баш, моюн, көкүрөк көөдөнү, курсак жана жамбаш көңдөйү) бирдиктүү түрдө бөлүп алуу.

Бөлүкчөлөргө бөлүп алуу ыкмасы – анатомиялык физиологиялык жана системалык байланышты эске алуу менен бирге органдарды бирдиктүү түрдө жүргүзүлөт.

Көрсөтүлгөн ыкмаларды патологоанатомиялык изилдөөнүн тапшырмаларына жана ылаңдардын мүнөзүнө жараша колдонушат. Бирок кандай гана учур болбосун ар бир органды толук, кылдаттык менен изилдөөгө аракет кылуу керек.

ЖАНЫБАРЛАРДЫ ПАТОЛОГОАНАТОМИЯЛЫК СОЮУ ПРОТОКОЛУ

Өлгөн малдын катталуусу, жашоо шартындагы анамнездук маалыматтардын топтолуусу, ооруусунун тарыхы жана абалы.

- Оорулуу организм жөнүндөгү маалыматтарды ылаңдын пайда болуп, кандай стадияда өткөнүн, ошол организмди билген адамдан сурап-билүү ылаңдын абалын жана диагнозун тактап аныктоого жардам берет.

Anamnesis vitae – малдын ооруганга чейинки жана ооруу жүргөн мезгилдеги маалыматтары. – anamnesis morbi.

- Өлгөн малдын тирүү кезиндеги жана өлгөндөн кийинки анамнездук маалыматтарын болушунча топтоо керек.
- Кандай клиникалык белгилерди жана тынчсызданууларды малдын тирүү кезинде байкадыңыздар (тоюттан баш тартуу, жегенге жарактуу эмес предметтерди жеп көрүүсү, агрессивдүүлүгү, температурасынын көтөрүлүүсү, табигый тешиктерден суюктуктардын агышы жана алардын түсү, жыты, консистенциясы, саны).

- Позасынын абалы – аргасыздан жана эркин

- Жүн, түк жабуусунун абалы (жаркырактыгы, үрпөйүүсү, булгануусу ж.б.у.с.); тери жабуусунун абалы (бүтүндүгү, чоюлгучтугу, шишиктиги); сырткы былжыр челдердин абалы (түсү, бүтүндүгү); үстүңкү лимфа түйүндөрүнүн абалы (чоңдугу, консистенциясы).
- Туяктарынын, тырмактарынын мүйүздөрүнүн жана тери туундуларынын абалы.
- Жаныбарлардын жарыкка, оорууга жана үнгө болгон реакциясы.

Малга кыскача мүнөздөмө:

Малдын түрү, жынысы, жашы, аты, өң-түсү жана белгилери, породасы, мал кимге таандык жана мал ээсинин дареги.

Анамнез.

Өлгөн малдын багулуусу, тоюттануусу, эксплуатациялануусу, клиникалык белгилери, ылаңдын узактыгы, малга тирүү кезинде диагноз коюлуусу, дарылануусу, эпизоотологиялык абалы ж.б. боюнча малдын өлүгүн алып келгендерден кыскача маалымат алуу.

5. сүр. Текенин өлүгүн сырткы көрүү

Жазуу бөлүгү.

Малдын өлүгү жөнүндө маалымат

Малдын өлгөн күнү

Малдын союлган жери, күнү жана убактысы

Сырткы көрүү

1. Өлүктүн жалпы көрүнүшү: а) семиздүүлүгү (семиз, орточо, ортодон төмөн, арык, жамбаштын урункайынын, кабырганын байкалуусу ж.б.)
2. Өлүктүн жатуу абалы (кайсыл каптал менен жатат, баштын, моюндун, аяктардын абалы)
3. Өлүктүн салмагы, ченөө;
4. Дененин куралышы (өнүгүүнүн пропорционалдуулугу, ийрейиши ж.б. нормадан өзгөчөлүктөрү, бышык же бош).
5. Курсактын формасы (көпкөн, тегиз, ичине кирип кеткен, курсак капталынын чындыгы)
6. Өлүктүн өзгөрүүлөрүн аныктоо:
 - а) өлүктөн муздашы (кармаганда муздак, жылуураак, жылуу жана түз ичегинин температурасы (C^0));
 - б) өлүктүн зынкыйышы (чайнагыч, моюн, арка жана аяк булчуңдарындагы зынкыйуунун деңгээли)
 - в) өлүктөгү тактар (кайсыл жерде, өлчөмү, түсү)
 - г) өлүктүн чирүү белгилери (жыты, түсү, консистенциясы)

7. Малдагы жүн, түктөрдүн абалы жана куштун жүнүнүн абалы (тулку бойду тегиз капташы, жүндөрдүн узундугу, коюлугу, жаркырактыгы, үрпөйүүсү, чоюлгучтугу, булгануусу, жүндүн суурулуу деңгээли ж.б.);
8. Тери жана анын туундулары (калындыгы, түсү, теринин бышыктыгы жана кан тамырлардын канга толугу; жаш малдардын киндик аймагынын абалы, ал эми куштарда таажысынын жана желбирөөчүсүнүн абалы);
9. Кулак калканы жана сырткы уктургуч тешиктер (өткөрүүгө жарамдылуугу, кыймылдашы, булгануусу);
10. Көз (ачыкпы же жабыкбы, ирмөөчтүрдүн абалы, конъюнктивалдык каптын абалы жана анда эмне бар, конъюктиванын жана көз чанагынын абалы, көздүн челинин түнүктүгү, каректин абалы);
11. Мурун, таноонун айланасы (алардын абалы, булгануусу жана аккан суюктуктун бардыгы);
12. Арткы тешик (ичине киргенби же сыртка чыкканбы, ачыкбы же жабыкбы, тазабы же булганганбы, булганычтын сапаты жана түрү);
13. Сырткы жыныс органдары (иреге жана жыныс коңулу, каса, жыныс мүчөсү, жыныс органдарынын тешиктеринин абалы, аккан суюктук барбы жана анын сапыты, былжыр челдердин абалы);
14. Желин (физиологиялык абалы, өлчөмү, консистенциясы, кан тамырлардын канга толугу, сүт каналдарынын жана цистерналардын абалы жана аларда эмне бар);
15. Тери астындагы клетчатка (майдын саны, түсү жана конистенциясы, кан тамырлардын канга толугу);
16. Шилекей бездери (өлчөмү, консистенциясы, кескендеги ичинин түсү);
17. Үстүнкү лимфа бездери (өлчөмү, консистенциясы, кескендеги ичинин түсү);
18. Булчундар (алардын өнүгүү деңгээли, булчундарды кескендеги ичинин түсү, консистенциясы);
19. Тарамыштар (консистенциясы, жаркырашы, түсү)
20. Сөөктөр жана муундар (сөөктөнүү деңгээли, сөөк челинин жана жилик чучугунун абалы жана түсү, муундардын конфигурациясы жана кыймылдуулугу, муундардын үстүнкү бетинин абалы).

- **Ички көрүү.**

Өлүктү союу мезгилиндеги (чалкасынан, капталынан, жарым капталынан) жана союу жүргүзүлгөн жайдагы жатуу абалы.

Курсак көндөйү

1. Курсак көндөйүндө жат нерселердин бардыгы (саны жана сапаты);
2. Органдардын жайгашуусу (туура, туура эмес, ж.б.).
3. Кирич (түсү, жаркырактыгы, тунуктугу, калыңдыгы, кан тамырлардын канга толугу);
4. Чычыркай жана карын майы (жаркырактыгы, тунуктугу, түсү, майдын көлөмү, кан тамырлардын канга толугу);
5. Чычыркай лимфа бездери (көлөмү, консистенциясы, кескендеги ичинин түсү);
6. Карындын жана ичегилердин сероздуу чели (жаркырактыгы, түсү, тунуктугу, калыңдыгы, кан тамырлардын канга толугу деңгээли);
7. Карын, (кепшөөчүлөрдө жана куштарда) карынчалар (көлөмү, ичинде эмне бар, анын саны жана сапаты, капталдарынын калыңдыгы, алардын чындыгы, былжыр челдин абалы);

6. Сүрөт. Өлгөн эчкинин курсак курсак көндөйүнүн союлуусу

7. Сүрөт. Эчкинин курсак көндөйүн союу

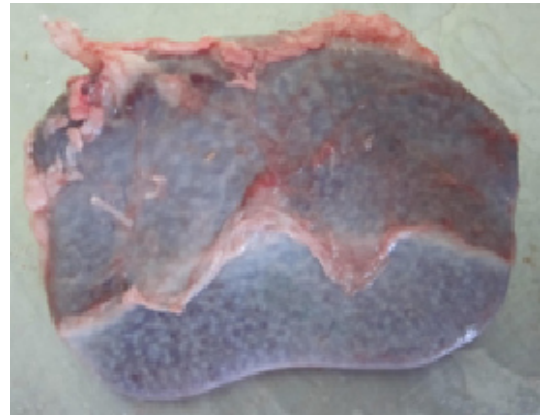
8. Сүрөт. Эчкинин карыны жана карынчаларын кароо

8. Ичке ичегилер (ичинде эмне бар, былжыр челдин абалы);
9. Жоон ичегилер (ичинде эмне бар, былжыр челдин абалы);
10. Уйку бези (өлчөмү, формасы, консистенциясы, кескендеги ичинин түсү);
11. Боор (өлчөмү, формасы, капсуланын жана боордун кырынын абалы, консистенциясы, боорду кескендеги ичинин абалы, канга толугу);
12. Өт кабы (өт кабынын өткө толугу деңгээли, өттүн жана былжыр челдин абалы);
13. Порталдык лимфа бездер (өлчөмү, консистенциясы, кескенде ичинин түсү);
14. Көк боор (өлчөмү, формасы, боордун капсуласынын жана анын кырынын абалы, консистенциясы, кескенде ичинин түсү жана сүрөтү, сүртүндүнүн мүнөзү);
15. Бөйрөктөр (топографиясы, май капсуласы – майдын саны; бөйрөктүн өлчөмү, формасы, өз капсуласы – капсуланын бөйрөктөн бөлүнүү даражасы, тунуктугу жана анын калыңдыгы, бөйрөктүн үстүртөн караганда жана кескендеги абалы,

бөйрөктүн катмарларга бөлүнүшү жана алардын түсү, бөйрөк култугунун өлчөмү, алардын былжыр челдеринин абалы);

9. Сүрөт. Эчкинин боорун кароо

10. Сүрөт. Эчкинин көк боорун кароо

16. Бөйрөк үстүндөгү бездер (өлчөмү, формасы, консистенциясы, үстүртөн караганда жана кескендеги түсү);
17. Табарсык (заарага толугу деңгээли, зааранын өлчөмү, түсү, тунуктугу жана сапаты, табарсыктын капталдарынын жана былжыр челдеринин абалы);
18. Сийдик түтүкчөсү (капталдарынын калыңдыгы, алардын тешиктеринин өткөрүү жөндөмдүүлүгү, былжыр челдеринин абалы);
19. Сийдик чыгаргыч канал (анын тешигинин өткөрүү жөндөмдүүлүгү, былжыр челдин абалы);

11. Сүрөт. Эчкинин бөйрөктөрүн кесүү

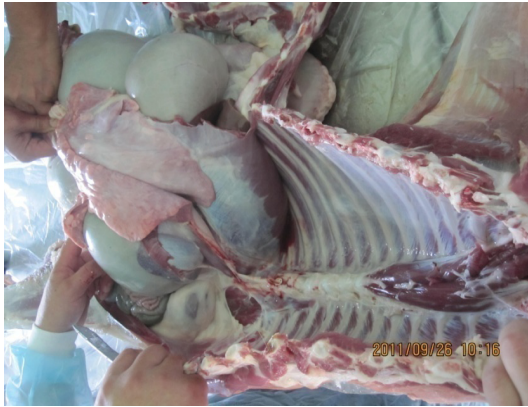
12. Сүрөт. Эчкинин жыныс системасынын органдарын кароо

20. Ички жыныс органдары: эн бездери, эндин кыпчыгейи жана простата бези; энелик бездери, жатын пери-жана параметрий менен; жогоруда айтылган органдардын түсү, өлчөмү, формалык абалы, кан тамырлардын канга толугу, жатындын былжыр челинин абалы жана анын көндөйүндө эмне бар.

Көкүрөк көөдөнү жана моюн

1. Органдардын жайгашуу абалы (туура же туура эмес; чоочун нерселердин бардыгы, алардын саны жана сапаты)
2. Кабырга жана өпкө плеврасы, орто кереге (түсү, жаркырактыгы, калыңдыгы, тунуктугу, кан тамырлардын канга толугу);

3. Бронхиалдык жана орто кереге лимфа бездери (өлчөмү, консистенциясы, кескендеги ичинин түсү);
4. Диафрагма (боор эти) (боор эттин туруу деңгеели, түсү, жаркырактыгы);
5. Коко, кекиртект, кызыл өңгөч, чоң бронхтор канаттууларда жемсөө (ичегиде эмне бар, былжыр челдердин абалы);
6. Өпкө (көлөмү кичирейгенби же чоңойгонбу, консистенциясы, кескендеги ичинин түсү жана көрүнүшү, канга толүшү, сууда калкылдоосун текшерип көрүү);

13. Сүрөт. Эчкинин көкүрөк көөдөнүн кароо

14. Сүрөт. Эчкинин өпкөсүн кароо

7. Куштардын сагалдырык барсылдагы (жаркырактыгы, тунуктугу, калыңдыгы);
8. Перикард жана перикард көңдөйү (жаркырактыгы, тунуктугу, калыңдыгы, түсү, майдын бардыгы, көңдөйдө эмне бар, анын сапаты жана саны);
9. Жүрөк (формасы):
 - а) эпикард (тегиздиги, тунуктугу, кан тамырлардын канга толүү даражасы, майдын топтолушу);
 - б) миокард (жүрөктүн он жана сол карынчаларынын капталынын калыңдыгынын бири-бирине болгон катнашы, жүрөк булчуңдарынын абалы, кескендеги булчуңдардын түсү жана консистенциясы)
 - в) жүрөк көңдөйү (анда кандын бардыгы, кандын көлөмү, түсү жана консистенциясы)
 - г) эндокард (эндокарддын жана клапан аппаратынын абалы, анын калыңдыгы, түсү, жаркырактыгы жана чыңдыгы).

15. Сүрөт. Эчкинин жүрөгүн кесүү

15¹. Сүрөт. Эчкинин жүрөгүн кароо

10. Ички секреция бездери калкан сымал беши, калкан сымал жандооч беши, богот беши (көлөмү, түсү, консистенциясы, кан тамырлардын канга толушу);

Баш көндөйү жана жүлүн каналы

1. Ооз көндөйү (ачыкпы же жабыкпы; көндөйдө чоочун нерселердин бардыгы; эриндердин, тиштердин, бүйлөлөрдүн, тилдин, таңдайдын жана көмөкөйдүн, былжыр челдердин абалы);
2. Мурун көндөйүнүн былжыр челинин абалы, калбыр сөөк (түсү, жаркырактыгы, булгангандыгы, консистенциясы, канга толушу);
3. Баш сөөктөрү (конфигурациясы, сөөктөнүү деңгээли);
4. Маңдай жана жаак кобоолдору (ичинде эмне бар, былжыр челдердин абалы);

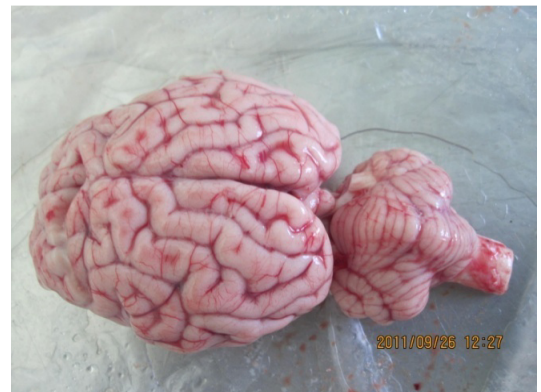

16. Сүрөт. Эчкинин баш сөөгүн кесүү

17. Сүрөт. Эчкинин жаактарынын узунунан кесилиши

5. Мээ челдери (түсү, тунуктугу, калыңдыгы, кан тамырлардын канга толушу);
6. Баш мээ (мээ күдүрлөрүнүн жана затынын абалы, канн тамырлардын канга толушу, мээ карынчыктарынын абалы, анын ичинде эмне бар, эпендиманын абалы);
7. Жүлүн (мээ затынын, жүлүн каналынын жана ликвордун абалы);
8. Перифериялык нервдер (түсү, калыңдыгы, консистенциясы).
9. Сөөк чучугу (түсү, консистенциясы).

18. Сүрөт. Эчкинин баш мээсин кароо

КОРУТУНДУ БӨЛҮМҮ

1. Патологоанатомиялык диагноз:

Орус же латын номенклатурасынын эрежесин эске алып бардык табылган өзгөрүүлөрдү пункт түрүндө жазып чыгуу керек. Биринчиден негизги ылаңдын негизинде пайда болгон процесстерди, андан кийин оордоштуруучу жана кошулган (сопутствовать) процесстерди диагноз формасында жазуу керек.

2. Адистик изилдөө

Лабораториянын аты, экспертизанын номери жана датасы, корутунду.

- а) Микроскоптук жана гистологиялык изилдөөлөр;
- б) Бактериологиялык изилдөөлөр;
- в) Химиялык изилдөөлөр.

3. Корутунду нозологиялык диагноз

(Эпизоотологиялык, анамнездик маалыматтардын, клиникалык белгилердин, союунун сүрөттөмөсү жана кошумча изилдөөлөрдүн негизинде негизги, оордоштуруучу жана (сопут-е) кошумча ылаңдарды аныктагыла)

Союуну жүргүздү: колу

Союуга катышышты: колу

4. Клиника-анатомиялык эпикриз

(Патологиялык процесстин өнүгүү механизмин жана өлүмдүн түздөн түз себебин аныктагыла)

Материалдарды жөнөтүү.

Кошумча изилдөөлөрдүн зарылдыгы бар же жок экендигин **катышуучулардан сураныздар** (бактериологиялык, гистологиялык, вирусологиялык, токсикологиялык ж.б.у.с.)? Патологиялык материалдарды лабораторияларга жөнөтүүнүн кереги барбы?

Өндүрүш шарттарында дайыма эле гистологиялык изилдөө жүргүзүү мүмкүн эмес, ошондуктан изилдөө үчүн материал атайын лабораторияга жөнөтүлөт. Материалды жөнөтүүдө төмөнкү эрежелерди сактоо керек:

- а) катыруу аяктагандан кийин, материал катыруучу суюктугу бар айнек идиш жөнөтүү документи менен кошо жөнөтүлөт.
- б) кыш учурунда алдын-ала катырылган материал формалиндин 10%-түү же спирттин 70%-түү эритмесинде, глицериндин 30-50%-түү эритмесинде жөнөтүлөт.
- в) идиштин оозу жакшы бекитилет.

г) катырылбаган материалды жөнөтүүгө болот (кичинекей жаныбарлардын өлүгү, түйүлдүк, баш, органдардын бөлүктөрү) бирок ветеринардык врачка өз колу менен тапшырышы керек. Бул учурда материал креолиндин, лизиндин ж.б. 3-5%түү эритмесине малынган материал менен оролуп жыгачтын таарындысы бар ящикке салынат. Изилдөөгө жөнөтүлгөн материалга төмөнкү формадагы жөнөтүү документи менен бирге берилет:

Патологиялык материалды лабораторияга жөнөтүүдөгү документтин атайын формасы бар. (Катышуучуларга жетекчиликчиликти карагыла).

_____ вет лабораториясына
дареги _____

Патогистологиялык изилдөө үчүн жөнөтүлөт материал (кандай, саноо керек)

(малдын түрү жана жашы)

(чарбанын, ферманын аталышы дареги, мал ээсинин фамилиясы)

Мал ооруган күнү _____

Өлгөн күнү _____

Кыска клиникалык сүрөттөмө _____

Патанатомиялык союунун же операция протоколунун маалыматтары

Божомол диагноз _____

Материал жөнөтүлгөн күн _____

(ээлеген орду)

(колу)

ЖОГОРУДА АЙТЫЛГАНДАРДЫН ТЕОРИЯЛЫК БӨЛҮГҮНӨ НЕГИЗДЕНҮҮ МЕНЕН ЖАНЫБАРЛАРДЫ ДАРЫЛОО БОЮНЧА ДАРЫЛОО-ПРОФИЛАКТИКАЛЫК ЧАРАЛАРДЫ ИШТЕП ЧЫГУУ МАКСАТЫН ИШКЕ АШЫРУУГА БАГЫТТАЛГАН ПРАКТИКАЛЫК ОКУУНУ БАШТАЙБЫЗ.

СЫН БААНЫН ЖЕКЕЧЕ БАРАКЧАСЫ

Жаныбарларды патологоанатомиялык союу боюнча кийинки өтүүчү тренингдерде колдонуу үчүн, ушул модулдун ичинен сиздер зарыл деп эсептеген үч пункту көрсөтүңүздөр.

1.

2.

3.

Жогорудагы модул боюнча кандай кошумча маалыматтар сиздерге зарыл?

Эскертме